

Project “MIInd the GAP in PEnsions” (MiGaPe; DG Just, Grant 820798)

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship
Programme of the European Union (2014-2020)

Rezultati standardnih simulacij za Slovenijo

Kump Nataša in Stropnik Nada

Ljubljana, 29. september 2020

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

MIGAPE: partnerji projekta

- Federal Planning Bureau: Belgija (znanstveni kooridnator)
- CEPS: Belgija (projektni koordinator)
- ICS / University fo Lisbon: Portugalska
- IER: Slovenija
- University of Liechtenstein: Liechtenstein
- LISER: Luxembourg
- Center for Social and Cultural Psychology, KU Lueven: Belgija

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Cilji MIGAPE projekta

1. Na podlagi simulacij prikazati posledice, ki jih imajo odločitve žensk o vključenosti na trg dela v različnih obdobjih življenja na njihovo bodočo pokojnino
2. Na podlagi mikrosimulacije prikazati skupni vpliv različnih dejavnikov na bodočo pokojninsko vrzel med spoloma.
3. Oceniti vpliv psiholoških dejavnikov (kot so pričakovanja glede življenja v pokoju – primerjalni oz. nerealistični optimizem), ki bi lahko vplivali na odločitve (žensk) o vključenosti na trg dela

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Standardne simulacije

Pokažejo učinek izbire - ko se ženska odloči za krajši delovni čas ali prekinitve zaposlitve zaradi skrbi za majhnega otroka ali starejšo osebo – na bodočo pokojnino.

Opredelimo značilnosti hipotetičnega posameznika in hkrati spreminjamo samo eno značilnost. Tako lahko razliko v pokojnini pripišemo tej značilnosti.

Hipotetični osebi določimo: spol, izobrazbo (3 ravni), starost ob zaposlitvi in upokojitvi, obdobje brezposelnosti, obdobje dela s krajšim delovnim časom ali prekinitve zaposlenosti.

Po 414 različnih scenarijev za vsak spol; skupno 824 scenarijev.

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Standardne simulacije

Hipotetična oseba se je rodila leta 2000 in se bo upokojila pri 65 letih (varianta: 2 leti prej, če lahko).

Vstop na trg dela pri starosti 19 let (nizka izobrazba), 21 let (srednja izobrazba), 24 let (visoka izobrazba).

Brezposelnost (3 leta) v starosti 26-28 let (če kasneje skrbi za otroka) oz. 49-52 let (če kasneje skrbi za odraslo osebo).

Odločitev pri starosti 30 let (skrb za otroka) oz. 54 let (skrb za starejšo osebo).

6 let dela s krajšim delovnim časom (80% in 50%) ali polna prekinitev zaposlitve.

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Ukrepi, ki blažijo zmanjšanje pokojnine

Skrb za majhnega otroka:

- Eno leto materinskega in starševskega dopusta (100% plača + zavarovanje).
- Znižanje upokojitvene starosti (ob redko izpolnjenih pogojih starosti in pokojninske dobe) ali dodatni odmerni odstotek (1,36%) zaradi otroka. V standardnih simulacijah upoštevamo slednje.
- Delo s vsaj polovičnim delovnim časom ob plačnih prispevkih za preostali čas do polnega delovnega časa, ko oseba skrbi za otroka do 3 let starosti.

Skrb za starejšo osebo:

- Ni ukrepov.

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

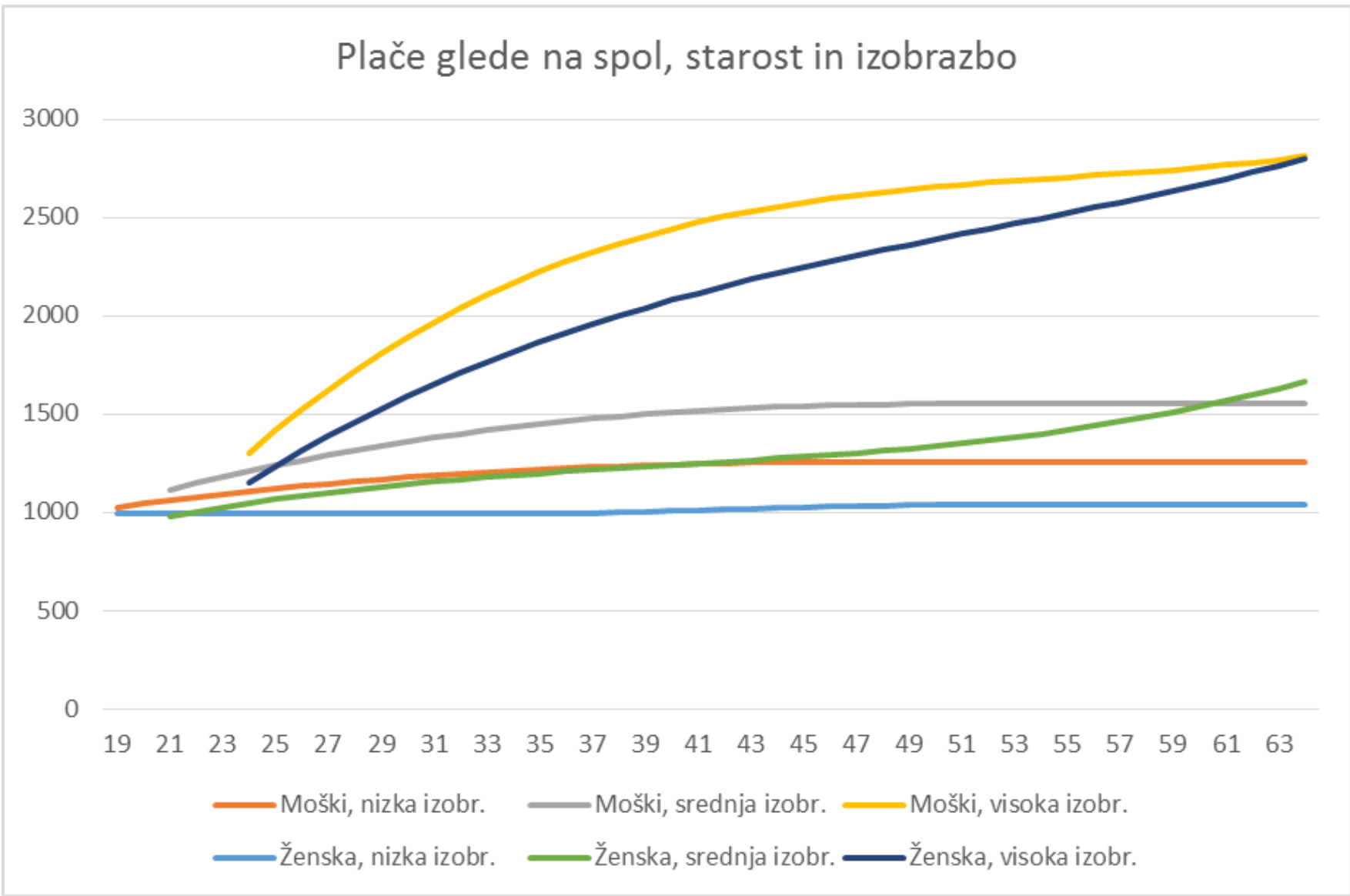
Plače kot podlaga za simulacije

Plače po spolu, starosti in izobrazbi

- na podlagi Ankete o strukturi plač (538 tisoč oseb)
- delo s polnim delovnim časom (36 ur ali več) – preračunano na 40 ur na teden
- najmanj v višini 90% minimalne plače
- ocene plač za vsako starost med 19 in 64 leti

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

„Plačna kazen“ – znižanje plače zaradi prekinitve zaposlitve

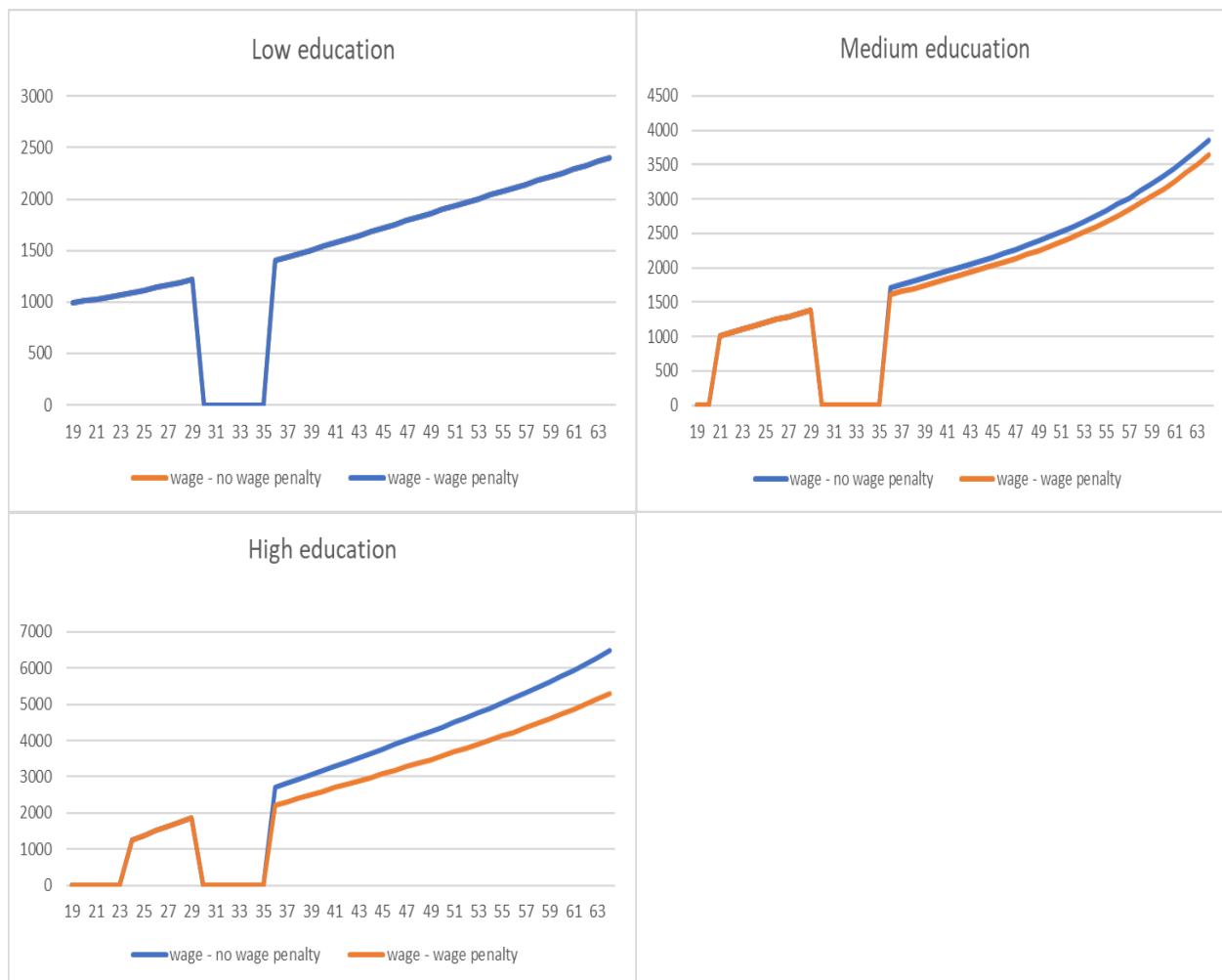
Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Brez prekinitve zaposlenosti bi plača rastla (zaradi pridobivanja izkušenj in napredovanja), zato oseba utrpi plačno kazen.

Po prekinitvi zaposlenosti je plača na ravni tiste pred prekinitvijo, povečane skladno z rastjo povprečne plače v državi v 6 letih prekinitve, ni pa povečanja zaradi pridobivanja izkušenj in napredovanja.

Kljub temu prikazujemo tudi varianto brez plačne kazni, da se vidi učinek tega dejavnika.

„Wage penalty“

Brez prekinitve zaposlenosti bi plača rastla (zaradi pridobivanja izkušenj in napredovanja), zato oseba utrpi plačno kazen („wage penalty“).

Po prekinitvi zaposlenosti je plača na ravni tiste pred prekinitvijo, povečana skladno z rastjo povprečne plače v državi v 6 letih prekinitve.

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Referenčna primera

1. Ženska; skrajšanje delovnega časa / prekinitev v starosti 30 let; razlog: skrb za majhnega otroka; ni obdobja brezposelnosti; plačna kazen; upokojitev ob zakonski upokojitveni starosti.
2. Ženska; skrajšanje delovnega časa / prekinitev v starosti 54 let; razlog: skrb za starejšo osebo; ni obdobja brezposelnosti; plačna kazen; upokojitev ob zakonski upokojitveni starosti.

Variante (razlike glede na referenčni primer):

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

1. Brez razloga za skrajšanje delovnega časa / prekinitev zaposlitve, tako da ni ugodnosti iz pokojninskega zavarovanja.
2. Tri leta brezposelnosti pred skrajšanjem delovnega časa / prekinitvijo zaposlitve.
3. Upokojitev dve leti pred zakonsko upokojitveno starostjo.
4. Oseba je moški.
5. Upokojitev takoj, ko je možna.

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

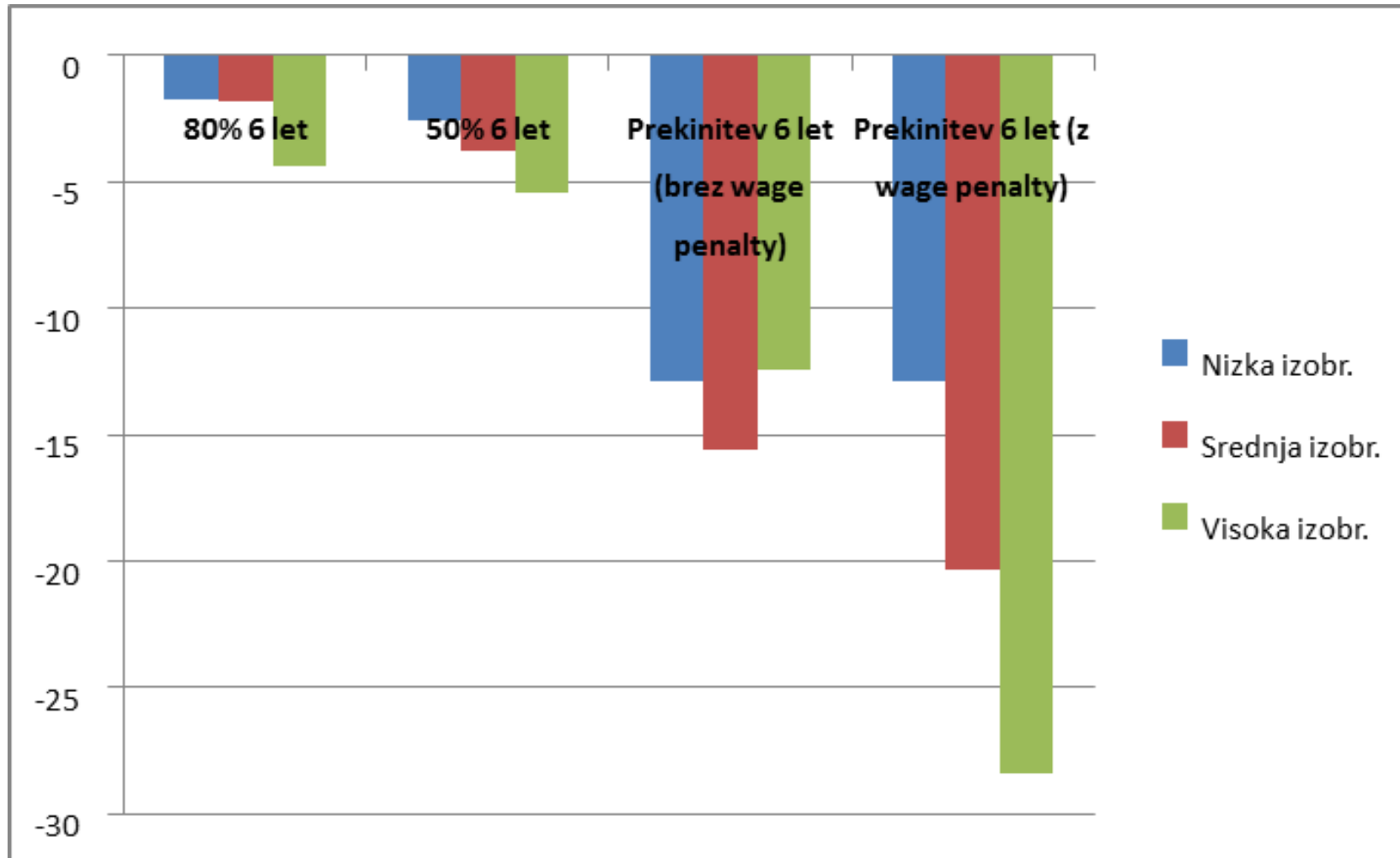
Odločitev pri 30 letih; referenčni primer; višina pokojnine

- Majhne razlike v pokojninah med ženskama z nizko in srednjo izobrazbo kljub različni pokojninski dobi.
- Precej višja pokojnina visoko izobražene ženske: nižji odmerni odstotek zaradi krajše pokojninske dobe ima precej manjši vpliv kot visoki dohodki (pokojninska osnova).
- Znižanje pokojnine ženske z nizko izobrazbo je omejeno z minimalno pokojninsko osnovo, a ob najdaljši pokojninski dobi (najvišjemu odmernemu odstotku) tudi zaradi več kot 40 let pokojninske dobe.
- Največja plačna kazen zaradi prekinitve zaposlitve za 6 let (v zgodnjem obdobju kariere) za visoko izobražene, ker je njihova krivulja plač najbolj strma. Poleg tega imajo najkrajšo pokojninsko dobo, ker najkasneje vstopajo na trg dela.

Odločitev pri 30 letih; referenčni primer; % znižanja pokojnine zaradi skrajšanja delovnega časa oz. prekinitve zaposlitve za 6 let v primerjavi s primerom, da bi po rojstvu otroka nadaljevale z delom s polnim delovnim časom

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Odločitev pri 30 letih; varianta: ni majhnega otroka kot razloga za skrajšanje delovnega časa oz. prekinitve zaposlitve za 6 let; % znižanja pokojnine glede na primer nadaljevanja z delom s polnim delovnim časom

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Odločitev pri 30 letih; varianta: ni majhnega otroka kot razloga za skrajšanje delovnega časa oz. prekinitev zaposlitve za 6 let; % znižanja pokojnine glede na primer nadaljevanja z delom s polnim delovnim časom po rojstvu otroka

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

- Pri skrajšanju delovnega časa ni velikega znižanja pokojnine tudi v primeru, ko ni majhnega otroka kot razloga za skrajšanje delovnega časa. Plače, prejete okrog starosti 30 let praviloma niso vključene v 24 najboljših zaporednih let. Krajša pokojninska doba je edini dejavnik, ki vpliva na višino pokojnine.
- Velik vpliv polne prekinitve zaposlitve za 6 let za srednje- in visoko izobražene ženske – posledica krajše pokojninske dobe in nižje pokojninske osnove.
- Za srednje- in visoko izobražene ženske velik negativni vpliv plačne kazni.

Odločitev pri 30 letih; varianta: ni razloga za skrajšanje delovnega časa oz. prekinitev zaposlitve za 6 let; % znižanja pokojnine glede na referenčni primer

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Odločitev pri 30 letih; varianta: ni majhnega otroka kot razloga za skrajšanje delovnega časa oz. prekinitve zaposlitve za 6 let;
% znižanja pokojnine glede na referenčni primer

- Pri krajšem delovnem času traja delna izguba dohodkov 6 in ne 5 let (ni materinskega in starševskega dopusta; ni plačanih prispevkov do polnega delovnega časa do otrokove starosti 3 let).
- Pri krajšem delovnem času utrpi srednje izobražena ženska večji % znižanja pokojnine glede na referenčni primer kot visoko izobražena. Razlog: izgubi več (9 vs. 3) dodatnih odmernih odstotkov za več kot 40 let delovne dobe (3% letno, do skupno 9%).
- Razmeroma majhen negativen učinek dejstva, da otrok ni razlog za skrajšanje delovnega časa oz. prekinitve zaposlitve.

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Odločitev pri 30 letih; varianta: 3 leta brezposelnosti

Polna prekinitev zaposlenosti za 6 let:

1) Pokojnina nizko izobražene ženske je višja od pokojnine srednje izobražene, čeprav slednja zasluži več. Razloga:

- nizko izobraženo ščiti minimalna pokojninska osnova, zato je manjši negativni vpliv 3 let brezposelnosti; pokojninska osnova srednje izobražene je višja za manj kot 5%, čeprav je vsota njenih zaslužkov višja za skoraj 16%;
- srednje izobražena je kasneje vstopila na trg dela in zato ima nižji odmerni odstotek.

2) Visoko izobraženi ženski se zaradi 5 let manj pokojninske dobe (6 let – 1 leto porodniške) in plačne kazni pokojnina zniža za 38% glede na primer, da bi po rojstvu otroka nadaljevala z delom s polnim delovnim časom.

Odločitev pri 30 letih; varianta: 3 leta brezposelnosti; % znižanja pokojnine glede na referenčni primer

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Odločitev pri 30 letih; varianta: 3 leta brezposelnosti; % znižanja pokojnine glede na referenčni primer

Srednje izobražena ženska, ki po porodniškem dopustu 5 let dela s krajšim delovnim časom, zaradi 3 let brezposelnosti utрпи večji odstotek izgube pokojnine kot visoko izobražena. Razlog: ne moremo izgubiti, česar nismo imeli. V tem primeru so to – poleg rednih - radodarni dodatni odmerni odstotki za delo po 40 letih pokojninske dobe – za 2,5 let (7,5%). Zaradi kasnejšega vstopa na trg dela izgubijo visoko izobražene ženske „le“ 3%.

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Odložitev pri 30 letih; varianta: upokojitev 2 leti prej (pri 63 letih)

- Možna samo za nizko- in srednje izobražene ženske, ki po rojstvu otroka delajo krajši delovni čas.
- Nizko izobražene – zaradi zgodnjega vstopa na trg dela (pri 19 letih) – še vedno pridobijo dodatne odmerne odstotke zaradi več kot 40 let pokojninske dobe.

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

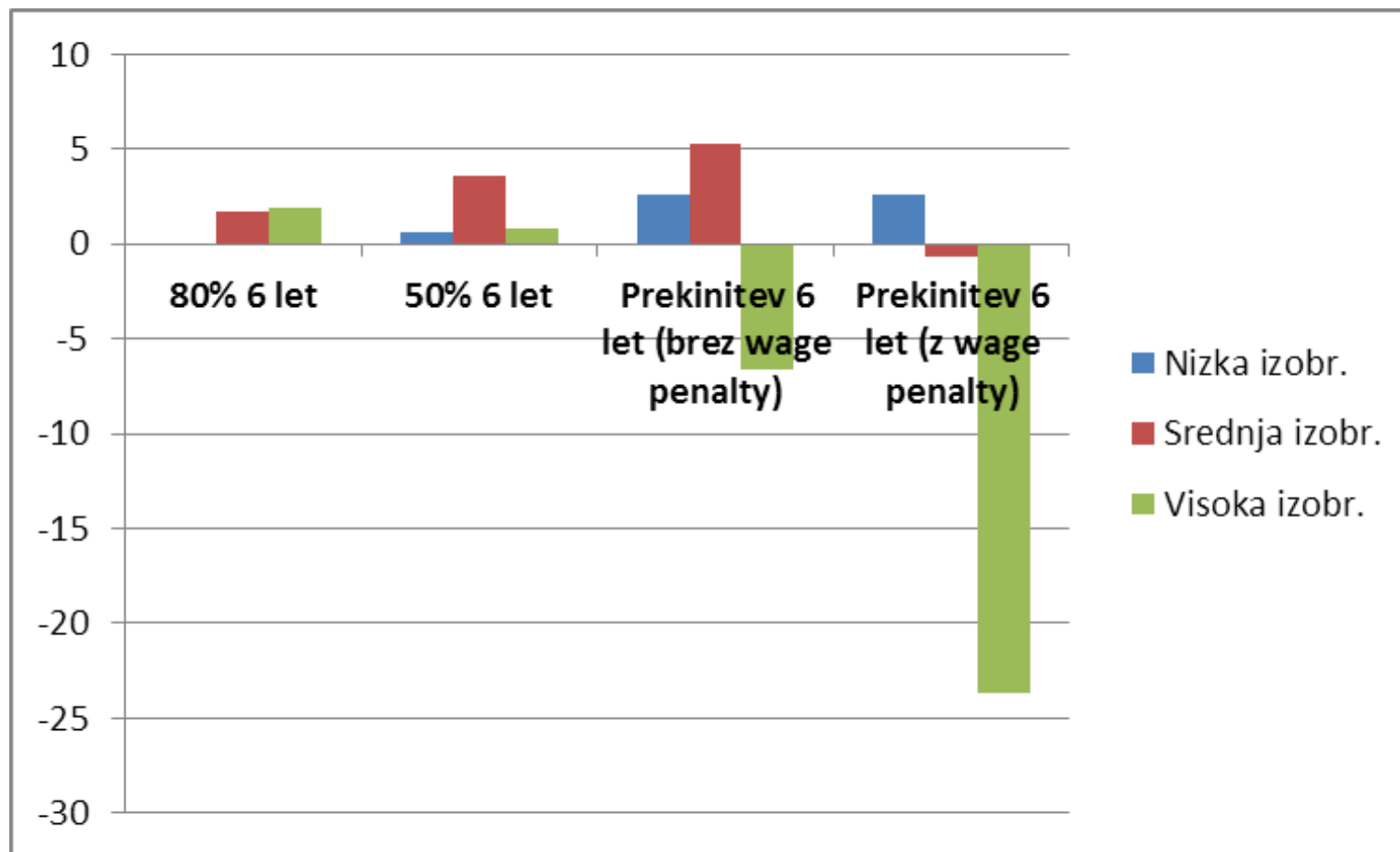
Odložitev pri 30 letih; varianta: upokojitev takoj, ko je možna

- Upokojitev do 5 let pred zakonsko upokojitveno starostjo.
- Za visoko izobražene ženske je to ista starost kot v referenčnem primeru, razen če po rojstvu otroka nadaljujejo z delom s polnim delovnim časom.
- Za srednje izobražene ženske je to ista starost kot v referenčnem primeru kadar prekinejo zaposlitev za 6 let.
- Pokojnina se pogosto zvišuje ali ostaja enaka, ko se število ur dela na dan oz. pokojninska osnova zmanjšuje.

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Odločitev pri 30 letih; varianta: upokojitev takoj, ko je možna; % znižanja pokojnine glede na primer nadaljevanja z delom s polnim delovnim časom

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Odločitev pri 30 letih; varianta: upokojitev takoj, ko je možna; % znižanja pokojnine glede na primer nadaljevanja z delom s polnim delovnim časom

Razlogi za nespremenjeno ali višjo pokojnino

- Ženska, ki po rojstvu otroka nadaljuje z delom s polnim delovnim časom, se lahko upokoji najbolj zgodaj. Njena pokojnina se nato indeksira do njene starosti 65 let. Zvišanje pokojnine je nižje od rasti plač.
- Nizko izobraženo žensko ščiti najnižja pokojninska osnova. Če po materinskem in starševskem dopustu preneha delati za obdobje 5 let, bo njena pokojnina za 2,6 odstotnih točk višja, kot če bi nadaljevala z delom s polnim delovnim časom. Razlog je to, da se lahko upokoji šele 4 leta po tem, ko se lahko upokoji ženska, ki ne preneha delati.

Odločitev pri 54 letih; referenčni primer; % znižanja pokojnine zaradi skrajšanja delovnega časa oz. prekinitve zaposlitve za 6 let v primerjavi s primerom, da bi nadaljevale z delom s polnim delovnim časom

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Odločitev pri 54 letih; referenčni primer; % znižanja pokojnine zaradi skrajšanja delovnega časa oz. prekinitve zaposlitve za 6 let v primerjavi s primerom, da bi nadaljevale z delom s polnim delovnim časom

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Polna prekinitvev zaposlitev za obdobje 6 let:

- Srednje izobražena ženska izgubi 22,4% pokojnine, ki bi jo prejerala, če ne bi bilo prekinitve;
- Visoko izobražena ženska izgubi 20,8% pokojnine. (Primerjava: 30-letnica, ki rodi otroka: 28%, zaradi plačne kazni.)

Razlog: izguba rednih in zlasti dodatnih odmernih odstotkov za delo po 40 letih pokojninske dobe – ob tem, da v pokojninskem sistemu ni ukrepa, ki bi blažil posledice zapuščanja trga dela zaradi skrbi za odraslo osebo.

Kaj vpliva in kako?

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

- **Izobrazba**
  - Večji vpliv krajšega delovnega časa ali prekinitve zaposlitve za ženske z visoko izobrazbo.
  - Vpliv naklona krivulje plač glede na izobrazbo in leta starosti.
  - Vpliv na trajanje zaposlitve do starosti 65 let (redni in dodatni odmerni odstotki).
  - Visoko izobraženi se praviloma ne morejo predčasno upokojiti.
- **Odločitev**
  - Polna prekinitve zaposlitve ima večji vpliv kot skrajšanje delovnega časa.
- **Čas odločitve**
  - Prekinitve zaposlitve ali skrajšanje delovnega časa v višji starosti pomeni večji izpad dohodkov.
- **Pravila pokojninskega zavarovanja**
  - Najnižja pokojninska osnova (76.5% povprečne neto plače v Sloveniji) ščiti (predvsem ženske z nizko izobrazbo) od znižanja pokojnine zaradi (6 let) dela s krajšim delovnim časom ali polne prekinitve zaposlenosti, ter obdobja brezposelnosti ali upokojitve pred starostjo 65 let.
  - Ugodnosti v zvezi s skrbjo za majhne otroke nimajo velikega zaščitnega vpliva glede višine bodoče pokojnine.
  - Velikodušni odmerni odstotki zaradi podaljšanja aktivnosti pomembno zvišujejo pokojnine žensk z nizko izobrazbo, ki delajo več kot 40 let.

Co-funded by the Rights, Equality and Citizenship Programme of the European Union (2014-2020)

Zaključne ugotovitve

- V primeru skrajšanja delovnega časa ali prekinitve zaposlitve za 6 let po rojstvu otoka ukrepi pokojninske in družinske politike, vezani na skrb za majhnega otroka, nimajo posebno velikega blažilnega učinka na zmanjševanje pokojnine (izražene z odstotkom od pokojnine ženske, ki nadaljuje z delom s polnim delovnim časom).
- V primeru izbire dela s krajšim delovnim časom za obdobje 6 let je odstotno znižanje pokojnine višje za žensko, ki to izbere v starosti 54 let zaradi skrbi za starejšo osebo, kot za žensko, ki to izbere v starosti 30 let zaradi skrbi za majhnega otroka. V višji starosti je izguba plač pomembnejša (ker je plača višja) in ima večji vpliv na pokojninsko osnovo.
- Če ženska utrpi plačno kazen zaradi prekinitve zaposlitve za 6 let, je odstotno znižanje pokojnine višje za žensko, ki izbira v starosti 30 let, saj ima pred sabo še veliko let kariere, v katerih se bo poznal negativni učinek plačne kazni.
- Učinek radodarnih odmernih odstotkov za delo po 40 letih pokojninske dobe je večji od učinka višje plače (pokojninske osnove)